Voortgangsrapportage Nationale Grondstoffenstrategie

Sinds het opstellen van de NGS in december 2022 zijn er goede eerste stappen gezet om beter voorbereid te zijn op ontwikkelingen omtrent de leveringszekerheid van kritieke grondstoffen. Navolgend informeren wij u meer in detail over de voortgang per handelingsperspectief. Daarbij gaan we ook in op de internationale en Europese context van de NGS. Aanvullend vindt u in bijlage 1 een overzicht van financiële instrumenten en actoren die bijdragen aan de doelen van de NGS.

Internationale context en de meerwaarde van een grondstoffenstrategie
De NGS maakt deel uit van de kabinetsinzet om onze economische weerbaarheid te vergroten en risicovolle strategische afhankelijkheden te verminderen. Nederland is voor kritieke grondstoffen in hoge mate afhankelijk van andere landen. Dat maakt ons geopolitiek kwetsbaar en raakt onze open strategische autonomie. De wereldwijde controle over grondstoffen krijgt naast een economische, een almaar sterkere geopolitieke dimensie. Landen zijn sneller geneigd om economische invloed in kritieke grondstoffenketens in te zetten als geopolitiek wapen. Geopolitieke strijd en de toenemende vraag naar kritieke grondstoffen[1] vergroten samen de onzekerheden in mondiale kritieke grondstoffenketens (zie ook het kader exportcontrolemaatregelen).

Exportcontrolemaatregelen: gallium, germanium en grafiet
De door China recent ingestelde exportcontrolemaatregelen voor gallium, germanium en grafiet onderstrepen het belang van urgente actie. In lijn met de motie van de leden Thijssen en Kuiken onderzoeken we hoe we de afhankelijkheden van specifieke grondstoffen, als gallium en germanium kunnen verminderen.[2]

Vanaf 1 augustus gelden er exportcontrolemaatregelen voor de export van germanium en gallium uit China. Germanium en gallium behoren tot zowel de lijst van kritieke als tot de lijst van strategische grondstoffen van de Europese Commissie. Deze twee grondstoffen zijn bijproducten van de raffinage van onder meer zink en bauxiet en worden dus niet rechtstreeks gewonnen uit mijnbouw.

De EU is voor toelevering van germanium voor 45% afhankelijk van China. Andere EU-leveranciers van germanium zijn België en Duitsland. Producenten bevinden zich ook in Rusland, de VS, Japan en Oekraïne. De EU is voor toelevering van gallium voor 71% afhankelijk van China. Andere EU-leveranciers zijn de VS en het VK. Ook Japan en Zuid-Korea spelen een (kleine) rol in de productie van gallium. Nederland is niet direct afhankelijk van gallium en germanium. Nationale statistieken (CBS) tonen aan dat we slechts kleine hoeveelheden onbewerkt gallium importeren en dat dit volledig wordt doorgevoerd. Het onbewerkte germanium dat Nederland invoert betreft ook wederuitvoer of doorvoer, voornamelijk naar andere EU-lidstaten. Wel is Nederland indirect afhankelijk van gallium en germanium. Germanium is een belangrijk bestanddeel in o.a. zonnepanelen, halfgeleiders en pacemakers. Gallium is een belangrijk bestanddeel in o.a. gevechtsvliegtuigen en eveneens halfgeleiders en pacemakers. De Nederlandse indirecte afhankelijkheid van kritieke grondstoffen is groter dan de directe afhankelijkheid.[3] TNO onderzoekt in welke mate er verdere indirecte afhankelijkheden zijn voor gallium en germanium (zie het handelingsperspectief kennisopbouw en monitoring).

Sinds 1 december 2023 zijn ook exportcontrolemaatregelen op grafiet van kracht. Grafiet wordt onder andere gebruikt in halfgeleiders, batterijen, elektrolysers en is naast aluminium een zeer frequent gebruikte grondstof in defensietoepassingen. Het Nederlandse bedrijfsleven is geen grote directe afnemer van natuurlijk en kunstmatig grafiet. Indirect zijn er wel afhankelijkheden. Het huidige beeld is dat er voldoende voorraden zijn om eventuele tekorten gedurende een korte termijn op vangen. We zijn en blijven waakzaam, ook op mogelijke toekomstige exportcontrolemaatregelen of restricties.

[1] Zie webpagina *Critical Minerals – Topics - IEA.*
[2] Kamerstuk 32 852 – 259 Motie Thijssen en Kuiken om Nederlandse afhankelijkheid van China voor gallium en germanium versneld te verminderen
[3] Zie hoofdstuk 8 in CBS publicatie 'Kritieke materialen in de Nederlandse toeleveringsketen (28 nov, 2023)

Directoraat-generaal
Bedrijfsleven & Innovatie
Directie Topsectoren en Industriebeleid

Ons kenmerk
DGBI-TOP / 43841053

Nederland en de EU zijn voor de toevoer van kritieke grondstoffen grotendeels afhankelijk van import uit derde landen. Recente analyses van het CBS laten zien dat ons land een grote Europese importeur (13,5 miljard euro) is van sommige kritieke grondstoffen, maar dat de Nederlandse industrie zelf relatief weinig kritieke grondstoffen verwerkt.[4] In 2022 was ongeveer 82% van de kritieke grondstoffen die Nederland binnenkwamen bestemd voor het buitenland (doorvoer of wederuitvoer). Voor binnenlands verbruik importeerden Nederlandse bedrijven in 2022 voor 2,4 miljard euro aan kritieke grondstoffen. Hiervan was het merendeel cokeskolen (59,8%), nikkel (17,1%) en silicium metaal (3,5%). Bedrijfstakken die de grootste waarde aan kritieke grondstoffen importeren zijn de basismetaalindustrie, bouwbedrijven, energiebedrijven en de chemische industrie. De indirecte invoer van kritieke materialen (verwerkt in halffabricaten en eindproducten) is veel groter dan de directe invoer.[5] China en Duitsland zijn belangrijke tussenschakels in de Nederlandse toeleveringsketen.

De combinatie van toenemende vraag, afhankelijkheid van derde landen en geopolitieke wedijver hebben grote gevolgen voor de Nederlandse en Europese weerbaarheid en vormen een risico voor de tijdige en betaalbare realisatie van de energie- en digitaliseringtransities. Onze economische veiligheid, open strategische autonomie en toekomstig verdienvermogen staan onder druk, zoals onder meer beschreven in de door uw Kamer ontvangen brief over open strategische autonomie, die op 8 november 2022 met uw Kamer is gedeeld[6], en in de Veiligheidsstrategie voor het Koninkrijk der Nederlanden, die op 3 april jl. met uw Kamer is gedeeld.[7]

Europese ambities: de Critical Raw Materials Act

Het doel van de Commissie is de leveringszekerheid van kritieke grondstoffen voor de Europese Unie versterken. Dit wil zij bereiken door in te zetten op: het winnen en raffineren van kritieke[8] en strategische[9] grondstoffen binnen én buiten de EU; het diversifiëren van het aanbod van grondstoffen via internationale samenwerking met verschillende partners; het monitoren van toekomstige risico's op verstoringen in de toelevering; het ontwikkelen van strategische projecten rondom exploratie, mijnbouw, raffinage en recycling; en tot slot door middel van duurzaamheid en circulariteit. De Nederlandse appreciatie van, en inzet voor de CRMA is op 17 mei jl. via een BNC-fiche met uw Kamer gedeeld.[10, 11] Een aanpak op Europees niveau is noodzakelijk om in Nederland effectief de leveringszekerheid op het gebied van kritieke grondstoffen te vergroten en risicovolle strategische afhankelijkheden hieromtrent af te bouwen. De Kamerbrief Kabinetsaanpak Strategische Afhankelijkheden gaat dieper in op de risicovolle strategische afhankelijkheden in verschillende waardeketens.[12, 13]

In lijn met de motie van Van Wijngaarden en Erkens heeft het kabinet actief ingezet op een ambitieuze Europese aanpak via de CRMA.[14] De voor Nederland behaalde resultaten in de Raadsonderhandelingen zijn op 14 juli jl. met uw Kamer

[4] Zie CBS publicatie Kritieke materialen in de Nederlandse toeleveringsketen (28 nov, 2023)
[5] Zie CBS eindrapport 'Zeggenschap en producten in toeleveringsketens, 2019 (16 okt. 2023)'
[6] Kamerstuk 35 982 – 9 Kamerbrief over open strategische autonomie
[7] Kamerstuk 30 921 – 178 Veiligheidsstrategie voor het Koninkrijk der Nederlanden
[8] Kritieke grondstoffen zijn grondstoffen die belangrijk zijn voor de Europese economie en waarvoor er risico's bestaan voor de leveringszekerheid.
[9] Strategische grondstoffen zijn grondstoffen die cruciaal zijn voor de energie- en digitaliseringtransities, ruimtevaart- en defensiesector.
[10] Kamerstuk 21501-30-577 BNC-fiche CRMA
[11] Kamerstuk 21501-20-1962 non-paper externe dimensies CRMA
[12] Kamerstuk 30821-181 Kamerbrief Kabinetsaanpak Strategische Afhankelijkheden
[13] Kamerstuk 2023Z20335 Voortgangsbrief Strategische Afhankelijkheden
[14] Kamerstuk 21501-20-1962 motie van Van Wijngaarden en Erkens

Directoraat-generaal Bedrijfsleven & Innovatie
Directie Topsectoren en Industriebeleid

Ons kenmerk
DGBI-TOP / 43841053

gedeeld.[15] Op 13 november jl. hebben het Europees Parlement en de Raad een politiek akkoord bereikt op de CRMA.[16] Het kabinet is positief over dit akkoord, waarin alle aspecten van circulariteit (waaronder substitutie en vermindering van gebruik) zijn meegenomen en waarin ambitieuze doelen op het gebied van recycling worden gesteld. Ten opzichte van het eerste voorstel van de Europese Commissie van 16 maart jl. is het recyclingdoel verhoogd, en zijn de overige doelen voor het winnen en raffineren van grondstoffen gehandhaafd. Op 13 november jl. is in de triloog akkoord bereikt over de CRMA en op 12 december 2023 stemde het Europees Parlement in met het bereikte akkoord. De CRMA zal naar verwachting in het voorjaar van 2024 van kracht worden.

In de loop van 2024 informeren de ministeries van EZK, BZ en I&W de Kamer over de implementatie van de CRMA in Nederland.

Voortgang per handelingsperspectief

Hieronder volgt per handelingsperspectief een stand van zaken met de belangrijkste ontwikkelingen van het afgelopen jaar.

1. Circulariteit en Innovatie

Door in te zetten op circulariteit en innovatie van producten wordt de waarde, ook van de hierin verwerkte kritieke grondstoffen, behouden en kunnen we deze opnieuw gebruiken in plaats van nieuwe grondstoffen te importeren. Daarmee dragen circulariteit en innovatie bij aan de beschikbaarheid van kritieke grondstoffen. Belangrijk hierbij is wel om op te merken dat dit op de korte termijn niet voldoende is om aan de toenemende vraag te voldoen. Vandaar ook het belang om op alle handelingsperspectieven in te zetten. Op korte termijn is het vooral van belang om nieuw gewonnen kritieke grondstoffen zoveel mogelijk circulair toe te passen in de ontwerp- en productiefase van producten.[17] En daarmee deze grondstoffen voor de toekomst veilig te stellen. Op dit moment wordt dit nog onvoldoende gedaan. Ook zijn de mogelijkheden voor (hoogwaardige) recycling niet toereikend om op de korte of middellange termijn volledig te voorzien in de groeiende vraag naar kritieke grondstoffen. Wel dragen circulariteit en innovatie op de korte termijn bij aan het verminderen van deze vraag.

Samenhang NGS en NPCE

Nederland werkt via het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE[18]) aan het bereiken van een circulaire economie in 2050. Dit gebeurt via vier circulariteitstrategieën: vermindering van grondstoffengebruik, substitutie van grondstoffen, levensduurverlenging, en hoogwaardige verwerking. Het NPCE heeft een bredere reikwijdte dan de NGS, die zich focust op kritieke grondstoffen. Zowel de NGS als het NPCE zetten zich vanuit verschillende invalshoeken – respectievelijk het verminderen van afhankelijkheden, en duurzaamheid – in op circulariteit en innovatie bij het gebruik van kritieke grondstoffen. Daarom wordt ingezet op synergie en inhoudelijke verbinding tussen het NPCE en het handelingsperspectief *circulariteit en innovatie* onder de NGS.

In het NPCE wordt in dit kader nu specifiek aandacht gegeven aan productgroepen en maatregelen die leiden tot: a) een verbeterde beschikbaarheid van secundaire kritieke grondstoffen; of b) een verminderde vraag naar kritieke grondstoffen. Uitgewerkt wordt hoe circulariteit kan bijdragen aan het vergroten van de

[15] Kamerstuk 21501-30-580 Resultaat Raadsonderhandelingen CRMA
[16] Commissie verwelkomt politiek akkoord over verordening kritieke grondstoffen
[17] Met als doel dat producten zo circulair mogelijk gebruikt kunnen worden waardoor je minder kritieke grondstoffen nodig hebt.
[18] Kamerstuk 32 852 – 225 Nationaal Programma Circulaire Economie 2023 - 2030

Directoraat-generaal Bedrijfsleven & Innovatie
Directie Topsectoren en Industriebeleid

Ons kenmerk
DGBI-TOP / 43841053

leveringszekerheid van kritieke grondstoffen. Hiervoor wordt gestart met de huidige relevante productgroepen in het NPCE: *capital equipment*, windparken, zon-pv-systemen, klimaatinstallaties en elektrische en elektronische apparaten. Aanvullend worden elektrolysers, batterijen en basismetalen uitgewerkt als nieuwe productgroepen in de context van het NPCE. In lijn hiermee is circulair grondstoffenverbruik ook opgenomen als randvoorwaarde in het Nationaal Plan Energiesysteem[19], wordt onderzocht hoe circulariteit kan worden geïntegreerd in bestaand en nieuw klimaat- en energie-instrumentarium en is er binnen de energie-innovatieprogramma's[20] standaard aandacht voor circulariteit. Hiermee wordt voldaan aan de toezegging van de minister voor Klimaat en Energie om onderzoek te doen naar maatregelen die nodig zijn om circulariteit en grondstoffen standaard mee te nemen bij energieprojecten en dit op te nemen in de tendercriteria voor windparken op zee, wat reeds onderdeel is van het NPCE.[21]

Onderdeel van het NPCE is ook een traject dat loopt in 2023-2024 om tot nationale circulaire economie-doelen te komen. Deze doelen worden gekoppeld aan de eerdergenoemde vier circulariteitsstrategieën en dragen bij aan het vergroten van leveringszekerheid van grondstoffen en de klimaat-, milieu-, biodiversiteitopgaven. In dit traject worden nu ook de CRMA-doelen meegenomen.

Tot slot wordt het opnemen van kritieke grondstoffen in een aantal NPCE-activiteiten verkend. Denk bijvoorbeeld aan het bedienen van ondernemers via instrumenten voor en informatie over circulaire bedrijfsmodellen via de Regio-aanpak Circulaire Economie, de Kennis en Innovatie Agenda Circulaire Economie (KIA CE), het Versnellingshuis Nederland Circulair!, en het kennisplatform Circonnect. Ook verkennen we met het Versnellingshuis of betere aansluiting van de circulaire ketenregelingen mogelijk is op productgroepen waar kritieke grondstoffen in verwerkt zijn.

De hierboven beschreven acties moeten ertoe leiden dat hergebruik en hoogwaardige recycling van kritieke grondstoffen integraal onderdeel worden van het streven naar een circulaire economie onder het raamwerk van het NPCE. En ook meegenomen worden in de handvatten die het bedrijfsleven en de samenleving voor deze transitie vanuit de overheid krijgen.

Stimuleren van innovatie
Het kabinet heeft een aantal belangrijke stappen gezet om innovatie op het gebied van circulariteit van kritieke grondstoffen verder te stimuleren. Kritieke grondstoffen zijn opgenomen in de *Kennis en Innovatie Agenda Circulaire Economie (KIA CE)* waarvoor 2 november jl. het nieuwe Kennis- en Innovatieconvenant is gesloten.[22, 23, 24] Daarmee is de weg vrij om aanspraak te maken op onderzoeksmiddelen van NWO en komen innovatieprojecten in aanmerking voor subsidieregelingen. TNO en Stichting Open onderzoeken welke kritieke grondstoffen in materialen en producten in Nederland te vinden zijn (de zogenaamde *urban mine*). De resultaten hiervan worden Q1 2024 verwacht. In 2024 worden de in dit onderzoek te identificeren kansen voor het verbeteren van circulariteit in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven opgepakt. Ook is augustus jl. de "Kennisagenda Strategische Autonomie van Grondstoffen" gepubliceerd. Hiermee geven de Topsectoren Hightech, Chemie en Energie mede richting aan het innovatiebeleid. Deze kennisagenda legt mede de basis voor de

[19] Kamernummer 2023Z19589 Nationaal Plan Energiesysteem
[20] IKIA Klimaat en Energie
[21] Toezegging van 22 november 2022 tijdens de Begroting Economische Zaken en Klimaat (XIII)
[22] Kamerstuk 33 009 – 120 Kennis en Innovatieconvenant
[23] Bedrijfsleven, kennissector en overheid leggen gezamenlijke innovatie-inzet vast.
[24] KIA-CE-2024-2027

Directoraat-generaal Bedrijfsleven & Innovatie
Directie Topsectoren en Industriebeleid

Ons kenmerk
DGBI-TOP / 43841053

ontwikkeling van een voorstel voor het Nationaal Groeifonds op het gebied van circulariteit van kritieke grondstoffen richting ronde vier.

De aanvragen voor de Nationaal Groeifondsprogramma's *Solar NL* en *Material Independence & Circular Batteries* zijn gehonoreerd.[25,26] Circulaire projecten zijn opgenomen in de *Maatwerkaanpak Verduurzaming Industrie*, en met bedrijven zijn negen *Expression of Principles* (EoP's) getekend waarin zij ambities uitspreken over hoe zij onder andere via circulaire projecten klimaatneutraliteit willen bereiken.[27]

Als medeoprichter van het internationale inkoop-gestuurde partnerschap *Circular and Fair ICT Pact (CFIT)* start I&W, in samenwerking met de Vlaamse overheid en TU Delft, een verkenning naar de uitdagingen rondom kritieke grondstoffen en circulariteit in de ICT-sector. Het doel is om via inkoop en marktdialoog bij te dragen aan oplossingen. Tot slot gaan I&W en EZK aan de slag met publieke en private partijen om gezamenlijke inkoop- en aanbestedingscriteria en procedures op te stellen, om zo via circulariteit bij te dragen aan vermindering van de vraag naar en het gebruik van kritieke grondstoffen. Hierbij ligt de focus op de productgroepen van het NPCE en strategische projecten die voortvloeien uit de CMRA.

2. Duurzame Europese mijnbouw en raffinage

De Nederlandse bodem bevat voor zover nu bekend weinig kritieke grondstoffen. Zoals toegezegd door de staatssecretaris van Mijnbouw is de Geologische Dienst Nederland, onderdeel van TNO, afgelopen jaar gestart met een grondstoffeninventarisatie.[28] Voor Europees Nederland verwacht de Dienst in de loop van 2024 een eerste rapportage op te kunnen leveren. Voor het Caribisch deel van het Koninkrijk wordt nu een oriënterend algemeen geologisch onderzoek uitgevoerd, waarvan we eveneens begin 2024 de eerste resultaten verwachten.

Uit onderzoek is gebleken dat er lithium aanwezig is in geothermiewater in Nederland. Zoals gedeeld in de aan uw Kamer gezonden appreciatie van 19 december 2023 blijkt echter dat de concentratie van lithium in het water uit de onderzochte geothermiebronnen vooralsnog te laag is om winning economisch haalbaar te maken.[29]

Nederland kan op dit moment dan ook (nog) geen rol van betekenis spelen in de Europese ambities voor mijnbouw. Wat Nederland wel kan doen is bijdragen met kennis, kunde en financiële middelen. Nederland kan deze kennis en ervaring wereldwijd exporteren naar landen die kritieke grondstoffen winnen. Nederlandse bedrijven kunnen bovendien mogelijk een belangrijke rol spelen bij de raffinage (bewerking) van deze grondstoffen, hier in Nederland, elders in Europa of in derde landen waarmee partnerschapsovereenkomsten worden gesloten (zie ook 'diversificatie').

Nederlandse raffinage van grondstoffen en aanleggen strategische voorraden
De leden Erkens en Boucke verzoeken de regering om op korte termijn een plan van aanpak op te stellen om de verwerking van grondstoffen die cruciaal zijn voor de energietransitie naar Nederland te halen.[30] EZK heeft aan TNO de opdracht

---

[25] SolarNL: Circulaire geïntegreerde hoogrendements zonnepanelen.
[26] Material independence & circular batteries.
[27] EoP's zijn o.a. getekend met Nobian, Shell, DOW Benelux, OCI, Yara Sluiskil, Zeeland Refinery en AnQore. Zie Kamerstuk 32 813 – 197 Kamerbrief Kabinetsaanpak Klimaatbeleid
[28] Kamerstuk 32849-224 Motie van het lid Van Wijngaarden aangenomen waarin de regering wordt verzocht om onderzoek te doen naar mogelijkheden voor mijnbouw van duurzame aardmetalen in Nederland.
[29] Kamerbrief over lithiumwinning uit geothermie
[30] Kamerstuk 29 826 – 184 Motie van Erkens en Boucke aangaande een plan van aanpak voor de verwerking van gondstoffen die cruciaal zijn voor de energietransitie

gegeven de kansen en mogelijkheden van duurzame raffinagecapaciteit in Nederland te onderzoeken. Dit onderzoek wordt in het eerste kwartaal van 2024 afgerond. Vervolgens bepaalt het kabinet welke stappen zij verstandig acht op het gebied van raffinage van kritieke grondstoffen, en informeert de Kamer daarover. Daarbij speelt ook de beschikbare fysieke ruimte voor eventuele raffinageactiviteiten mee. De ruimtelijke opgave van de NGS zal worden ingebracht in het Nationaal Programma Ruimte voor Economie (NPRE) en vervolgens worden meegenomen in het NOVEX-traject.[31] Tevens sluit de NFIA met haar acquisitiestrategie aan bij de beleidsprioriteiten van het kabinet zoals bijvoorbeeld batterijtechnologie en grondstoffen.[32]

In lijn met de CRMA onderzoekt het kabinet ook de mogelijkheden voor het aanleggen van strategische voorraden. Het Nederlandse onderzoeksbureau *Number Three* voert in samenwerking met TNO een haalbaarheidsstudie uit naar de aanleg van voorraden van kritieke grondstoffen voor de EU, en de mogelijke rol van Nederland daarin. Resultaten worden verwacht in het tweede kwartaal van 2024 en na appreciatie door het kabinet met uw Kamer gedeeld.

EU-taxonomie mijnbouw en raffinage
De EU-taxonomie is een raamwerk om te bepalen wat 'duurzame' economische activiteiten zijn, waaronder in termen van het mitigeren van klimaatverandering of adaptatie aan klimaatverandering. Nederland is er voorstander van dat er een wetenschappelijke analyse wordt gemaakt of activiteiten op het gebied van mijnbouw en raffinage van kritieke grondstoffen onderdeel zouden moeten zijn van de EU-taxonomie. Dat geeft duidelijkheid aan bedrijven en financiële actoren die duurzame investeringen willen doen in de sector. De Europese Commissie heeft het platform Sustainable Finance 2.0 gevraagd te adviseren over de wijze van opname van mijnbouw en raffinage in de EU-taxonomie. Dit advies is nog niet gereed.

3. Diversificatie

Door de aanvoer van (bewerkte) kritieke grondstoffen te diversifiëren verminderen we onze strategische afhankelijkheden en vergroten we onze open strategische autonomie. Alhoewel bedrijven zelf verantwoordelijk zijn voor de inrichting van hun waardeketen faciliteert en stimuleert het kabinet diversificatie door middel van partnerschappen, handelsakkoorden, diplomatie en financiële instrumenten op Europees en nationaal niveau**.**

Strategische EU-partnerschappen
Er zijn reeds EU-partnerschappen afgesloten met Canada, Oekraïne, Kazachstan, Namibië, Argentinië, Chili, de Democratische Republiek Congo (DRC), Zambia en Groenland. Om invulling te geven aan deze partnerschappen worden *roadmaps* opgesteld die concrete projecten en onderwerpen voor internationale samenwerking bevatten. Aandachtsgebieden binnen de partnerschappen zijn 1) integratie in duurzame kritieke grondstoffenwaardeketens van het land, 2) samenwerking in R&D en innovatie, 3) samenwerking om te komen tot een duurzame en verantwoorde productie, 4) mobilisatie van financiering voor de ontwikkeling van infrastructuur en 5) capaciteitsopbouw, training en ontwikkeling van vaardigheden. Een belangrijke randvoorwaarde die het kabinet stelt aan partnerschappen is dat er rekening wordt gehouden met de impact op mens, dier en milieu. Daarnaast is het van belang dat partnerschappen op een gelijkwaardige

[31] Kamerstuk 34 682 - 178 Kamerbrief Programma Ruimte voor Economie
[32] Kamerstuk 32 637 – 564 Kamerbrief Voortgang acquisitie met meer focus

Directoraat-generaal Bedrijfsleven & Innovatie
Directie Topsectoren en Industriebeleid

Ons kenmerk
DGBI-TOP / 43841053

manier worden aangegaan waar beide partijen van profiteren, en wordt ingezet op lokale waarde toevoeging.[33]

Nederland heeft de totstandkoming van een *Critical Raw Materials Club* (CRM-Club) aangemoedigd. Nederland verwelkomt de CRM-Club omdat deze derde landen uitnodigt om een wederkerig en inclusief partnerschap aan te gaan met de EU en haar lidstaten. De Club draagt hierdoor bij aan het vergroten van de leveringszekerheid en verduurzaming van waardeketens van kritieke grondstoffen. Nederland zal zich opstellen als actief lid van de Club.

Voortgang handelsakkoorden
Het kabinet beschouwt handelsakkoorden van de EU met derde landen als een belangrijk instrument om handelsstromen te diversifiëren. De handelspolitieke ontwikkelingen staan niet stil. Recent zijn met Chili het *Advanced Framework Agreement* en de *interim-Agreement on Trade* ondertekend. Deze overeenkomsten zorgen ervoor dat 99.9% van de handelstarieven tussen de EU en Chili geliberaliseerd zijn. Daarmee versterken deze akkoorden de markttoegang tot kritieke grondstoffen, dragen deze bij aan de voorspelbaarheid van de handel en faciliteren deze investeringen lokale winning of raffinage.[34] Op dit moment vinden onderhandelingen plaats voor handelsakkoorden met verschillende grondstofrijke landen zoals Australië, Indonesië, India en de Mercosur-landen. Met de VS wordt ingezet op een gericht grondstoffenakkoord dat als doelstelling heeft om EU-producten in aanmerking te laten komen voor belastingvoordelen van de *Inflation Reduction Act*.[35] De Commissie heeft bij de onderhandelingen voor handelsakkoorden specifiek aandacht voor het verbeteren van de toegang tot kritieke grondstoffen. Nederland pleit hier binnen de Raad ook voor.

Economische diplomatie/intensivering postennet
Daarnaast zet het kabinet op nationaal niveau in op diversificatie. Dit doen we via internationale handelsbevordering en door het inzetten van economische diplomatie vanuit Den Haag en door de posten. De intensivering van het postennet, met versterking op het terrein van economische veiligheid, stelt de ambassades hier nog beter toe in staat. Middels deze economische diplomatie worden behoeften van, kansen in, en aanknopingspunten met derde landen geïdentificeerd.

Nederlandse bilaterale grondstoffenpartnerschappen
Nederland verkent mogelijkheden tot het sluiten van bilaterale strategische partnerschappen op kritieke grondstoffen met derde landen, waaronder landen in Latijns-Amerika en op het Afrikaanse continent. Dit najaar zijn er bilaterale partnerschappen gesloten met Vietnam en Zuid-Korea, gericht op satellietverkenning en bodemonderzoek (in Vietnam) en monitoring van waardeketens (in Zuid-Korea). Hiermee wordt invulling gegeven aan de motie Klink/Amhaouch[36] om op zoek te gaan naar nieuwe partnerschappen waarmee de Nederlandse en Europese toegang tot kritieke grondstoffen verbeterd kan worden.

Bij het verkennen van mogelijkheden tot het aangaan van nieuwe partnerschappen is het uitgangspunt om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de vorm en inhoud van de EU-partnerschappen. De specifieke invulling gebeurt

---

[33] Non-paper externe dimensies CRMA
[34] Op 4 oktober jl. ontving uw Kamer de kabinetsappreciatie van de *Advanced Framework Agreement* en de interim-Agreement on Trade EU-Chili (Kamerstuk 31985 nr. 2715).
[35] Voor een actueel overzicht van de in onderhandeling zijnde EU-handelsakkoorden kan de voortgangsrapportage handelsakkoorden november 2023 als bijlage bij de geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken Handel van 27 november 2023 geraadpleegd worden.
[36] Motie 31 793 – 247 Motie van Klink en Amhaouch om op zoek te gaan naar partnerschappen waarmee de toegang tot kritieke grondstoffen verbeterd kan worden

Directoraat-generaal
Bedrijfsleven & Innovatie
Directie Topsectoren en Industriebeleid

Ons kenmerk
DGBI-TOP / 43841053

middels consultaties met de beoogde landen en op basis van de bestaande hoofdthema's van de EU-partnerschappen. Indien er geen EU-partnerschap met beoogde landen is, worden andere mogelijkheden voor bilaterale of trilaterale partnerschappen verkend. Dit gebeurt in consultatie met het Nederlandse bedrijfsleven.

Rol van het Nederlandse bedrijfsleven in internationale waardeketens
Voor de verdere aansluiting van het Nederlandse bedrijfsleven op internationale grondstoffenwaardeketens zijn in de afgelopen periode internationale kansen in kaart gebracht. Zo is in opdracht van BZ een onderzoek uitgevoerd door HCSS naar de positie van Nederlandse bedrijven in de internationale waardeketens van kritieke grondstoffen.[37] Inmiddels heeft BZ als reactie op het HCSS-onderzoek in samenwerking met RVO vervolggesprekken gevoerd met relevante bedrijven. Deze gesprekken worden de komende periode voortgezet. In lijn met de toezegging aan het lid Thijssen tijdens het commissiedebat Afrikastrategie kijken we hierbij nadrukkelijk ook naar kansen op het Afrikaanse continent en lokale waardetoevoeging.[38]

Om kansen te verzilveren heeft het kabinet de mogelijkheden voor inzet van het RVO- en BHOS-instrumentarium verkend, waaronder Atradius Dutch State Business en Invest International. Veel van het instrumentarium staat al open voor investeringen gerelateerd aan waardeketens van kritieke grondstoffen. Zo zijn er verschillende garantie- en verzekeringsinstrumenten van Atradius DSB beschikbaar voor Nederlandse bedrijven die willen bijdragen aan de winning, verwerking of distributie van grondstoffen. Invest International is bezig met het identificeren van een aantal concrete projecten in de verschillende segmenten van de waardeketen en de rol van het instrumentarium (consortiumvorming, projectontwikkeling, publieke infrastructuur etc.). Daarnaast heeft RVO van BZ de aanvullende opdracht ontvangen om de mogelijkheden voor ondersteuning in internationale marktbewerkingsactiviteiten van bedrijven vanuit door hen reeds uitgevoerde regelingen zoals CERF, ICEP en Partners-in-Business programma's verder te onderzoeken. Door deze instrumenten actief aan te kaarten in gesprekken met het bedrijfsleven willen we vanuit het kabinet een aanjagende rol spelen ten behoeve van het bevorderen van investeringen voor winning en verwerking van kritieke grondstoffen. Zie bijlage 1 voor een overzicht van de instrumenten.

Kabinetsstandpunt diepzeemijnbouw
Het kabinet gaf in de NGS aan dat diepzeemijnbouw mogelijk ook kansen zou kunnen bieden voor een meer diverse aanvoer van kritieke grondstoffen. Nederland heeft sterke maritieme bedrijven die ook investeren in de ontwikkeling van diepzeemijnbouwtechnologie. Op 4 juli jl. is het kabinetsstandpunt diepzeemijnbouw met uw Kamer gedeeld.[39] Dit standpunt komt op hoofdlijnen overeen met de motie Erkens/Bontenbal.[40] Zo draagt het kabinet structureel bij aan wetenschappelijk onderzoek naar de ecologische impact van diepzeemijnbouw[41] en zet het met de Sectoragenda Maritieme Maakindustrie in op een publiek-privaat maritiem innovatieprogramma.[42] De motie roept ook op tot het vaststellen van een diepzeemijnbouwwet en het aanvragen van een

[37] Kamerstuk 2023D45760 HCSS rapport Advancing European mineral security: insights from the Dutch industry
[38] Toezegging TZ202310-028. Zie ook hoofdstuk 4 Verduurzaming internationale ketens
[39] Kamerstuk 32849-231 Kabinetsstandpunt diepzeemijnbouw
[40] Kamerstuk 32852-253 Motie van de leden Erkens en Bontenbal over conform het actieplan verantwoorde diepzeemijnbouw de komende drie jaar inzetten op een aantal sporen
[41] De ministeries van BZ, EZK, IenW en LNV dragen via de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) gezamenlijk 1,6 miljoen euro bij aan MiningImpact3. Aan de eerdere twee rondes van dit programma heeft het kabinet ook financieel bijgedragen.
[42] Kamerstuk 31409-423 Sectoragenda maritieme maakindustrie

Directoraat-generaal Bedrijfsleven & Innovatie
Directie Topsectoren en Industriebeleid

Ons kenmerk
DGBI-TOP / 43841053

exploratielicentie. Gezien de demissionaire status van het kabinet is een besluit hierover voorbehouden aan een nieuw kabinet.

4. Verduurzaming internationale ketens

Nederland zet in op meer duurzame, betrouwbare grondstoffenketens die leiden tot lokale waardecreatie en duurzame ontwikkeling in grondstofrijke landen.[43] Hieronder wordt de stand van zaken van deze inzet gegeven.

Agenderen en kwantificeren van de impact in grondstoffenketens
Nederland wil de effecten van winning en verwerking van kritieke grondstoffen op klimaat- en ontwikkelingsdoelen beter in kaart brengen, met specifieke aandacht voor milieu-impact (zoals op water, ontbossing en biodiversiteit) en de impact op vrouwen/gendergelijkheid. Hiertoe is opgeroepen tijdens de VN Water conferentie, en NL is actief betrokken bij de uitwerking van de UNEA-resolutie 5/12[44] over de milieuaspecten van de mijnbouwsector. Het Planbureau voor de Leefomgeving onderzoekt in opdracht van BZ de milieueffecten van kritieke grondstoffenproductie.

Om beter geïnformeerde keuzes te maken die op draagvlak kunnen rekenen bevordert Nederland toegang tot beleids- en besluitvorming vanuit lokale gemeenschappen, vakbonden en (zuidelijke) maatschappelijke organisaties. Dat is wat Nederland betreft bijvoorbeeld belangrijk bij het ontwikkelen van *roadmaps* binnen de Europese partnerschappen en de invulling van de Nederlandse grondstoffenpartnerschappen. Hiertoe worden bijvoorbeeld via ambassades consultaties georganiseerd met relevante lokale partijen. Ook vanuit Den Haag is er contact met maatschappelijke organisaties die zich inzetten voor meer duurzame, inclusieve mijnbouw. Een voorbeeld is het *Women's Rights and Mining* netwerk waarin overheden en maatschappelijke organisaties vertegenwoordigd zijn. Via het *Power of Voices*-kader zijn drie partnerschappen actief in de mijnbouw: *ReclaimSustainability*, *the Green Livelihoods Aliance* en *Benkadi-Burkina Faso*. In overeenstemming met de motie-Thijssen[45] blijft het kabinet verdere mogelijkheden onderzoeken om in bilaterale partnerschappen en binnen de Europese gezamenlijke aanpak het maatschappelijk middenveld structureel te betrekken.

IMVO & flankerende maatregelen
De Europese conflictmineralenverordening en de Batterijenverordening bevatten gepaste zorgvuldigheidsverplichtingen voor bepaalde grondstoffen. Over de *Corporate Sustainability Due Diligence Directive* (CSDDD) is recent een voorlopig politiek akkoord bereikt tussen de Raad, het Europees Parlement en de Europese Commisie. Ook de Europese Anti-dwangarbeidverordening is nog in onderhandeling. Bij deze wetgevende initiatieven is onderlinge coherentie en consistentie met internationale IMVO-standaarden[46] voor Nederland een speerpunt. De internationale IMVO-standaarden vragen van bedrijven dat ze risico's in de keten in kaart brengen en vervolgens acties ondernemen om misstanden aan te pakken. Dit proces van gepaste zorgvuldigheid beoogt geleidelijke verbeteringen in de waardeketen, het terugtrekken van bedrijven gebeurt pas als risico's onbeheersbaar blijken. Bij de overweging tot terugtrekking wordt onder andere meegenomen hoe cruciaal de zakenrelatie is voor het bedrijf. Die aanpak zorgt ook voor minimale handelsverstoring. Als de anti-dwangarbeidverordening in werking treedt, kunnen producten waarvan wordt

[43] Deze aanpak sluit aan op de Afrikastrategie en de Internationale Klimaatstrategie.
[44] UNEA Resolutie 5/12
[45] Motie 29237 nr. 195 Motie van het lid Thijssen over het formuleren van beleid over hoe stakeholders als ngo's en vakbonden betrokken worden bij de totstandkoming en monitoring van strategische partnerschappen
[46] De OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights

vastgesteld dat deze met dwangarbeid zijn gemaakt niet meer op de EU-markt worden gebracht of uitgevoerd. De overheid ondersteunt bedrijven bij dit proces van gepaste zorgvuldigheid en bedrijven werken samen met maatschappelijke organisaties aan betere omstandigheden in de keten. Het is dan ook belangrijk om naast IMVO-wetgeving flankerende maatregelen te nemen die dit ondersteunen. Het *European Partnership for Responsible Minerals* (EPRM)[47] is een flankerende maatregel bij de conflictmineralenverordening. In 2023 is focus van het projectfonds van EPRM verbreed zodat ook de kritieke mineralen die onderdeel zijn van de batterijenverordening (lithium, grafiet, kobalt, koper en nikkel) in aanmerking komen. Ten aanzien van het erkennen van duurzaamheidsinitiatieven en certificaten zoals in de *Critical Raw Materials Act* beoogd, is het belangrijk de geleerde lessen op dit terrein uit de conflictmineralenverordening mee te nemen.

In maart 2023 is het IMVO-convenant 'hernieuwbare energie' ondertekend voor een looptijd van vijf jaar. Hierin werken bedrijven uit de wind- en zonne-energiesector, brancheorganisaties, vakbonden, maatschappelijke organisaties en de Nederlandse overheid samen om risico's op het gebied van mensenrechten en milieu in kaart te brengen, aan te pakken en te voorkomen in de toeleveringsketen voor hernieuwbare energietechnologie. Steeds meer bedrijven tonen belangstelling voor deelname aan het convenant. Het IMVO-convenant van de metaalsector zit in het laatste jaar van de uitvoering. Uit de meest recente rapportage blijkt dat de acht deelnemende bedrijven hun score op gepaste zorgvuldigheidspraktijk hebben verbeterd.[48] Een voorbeeld van gezamenlijke activiteiten van de convenantspartijen zijn de *due diligence roadshows* die in 2024 een vervolg krijgen.

De OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen zijn op 8 juni 2023 geactualiseerd. Nederland zette zich daarbij succesvol in voor vernieuwing op het gebied van klimaat, biodiversiteit, veiligheid van mensenrechtenverdedigers en aandacht voor specifieke groepen zoals inheemse volkeren. Deze stappen werken door in de OESO-gids voor mineralen en dragen bij aan verbeterde gepaste zorgvuldigheid door bedrijven in grondstoffenketens.

Bevorderen verantwoorde mijnbouwpraktijken grondstofrijke ontwikkelingslanden
Nederland is actief in internationale fora om de internationale inzet voor verduurzaming van grondstoffenketens te agenderen en uit te werken, in dialoog met grondstofrijke ontwikkelingslanden. Het *Extractives Industries Transparency Initiative* (EITI), dat bijdraagt aan transparantie in de grondstoffenketen, heeft in juni 2023 een stap gezet door de EITI Standaard te herzien. Mede dankzij inzet van Nederland is er een gender component toegevoegd.[49] Nederland financiert samen met Canada het *Intergovernmental Forum on Mining, Minerals, Metals and Sustainable Development* (IGF) en ziet dit als belangrijk forum voor internationale dialoog. Het werk van het IGF ten aanzien van kritieke grondstoffen is in 2023 aanzienlijk uitgebreid. Via technische assistentieprogramma's ondersteunt het IGF overheden van grondstofrijke ontwikkelingslanden. De Nederlandse CommissieMer werkt langjarig samen met het IGF om hun praktijk op *environmental social impact assessment* te ondersteunen. Ook nam Nederland deel aan een werkgroep om vanuit de Wereldbank *Extractives Global Programmatic Support* (EGPS) een nieuwe faciliteit voor kritieke grondstoffen vorm te geven. In de uitwerking en uitvoering van de CRMA spoort Nederland de Commissie aan om ambitieus in te zetten op de ontwikkelingscomponent, o.a. binnen partnerschappen. In bijlage 2 is aangegeven welke rol Nederlandse, Europese en internationale instrumenten en

[47] EPRM is een Europees multistakeholder partnerschap waarvan het secretariaat wordt uitgevoerd door RVO.
[48] Een stijging van 33 naar 47 procent t.o.v. het vorige jaar
[49] 2023 EITI Standard: Summary of changes | EITI

financiële actoren kunnen spelen ter verduurzaming van grondstoffenketens en lokale waardecreatie.

Daarnaast formuleert Nederland een bilaterale inzet. Hiervoor wordt voortgebouwd op bestaande programma's, expertise van Nederlandse bedrijven, (kennis)instellingen als de CommissieMer en de inzet van ngo's. In het Grote Merengebied is Nederland al langer actief op het onderwerp grondstoffen. Het Madini-project heeft daar de afgelopen jaren ondersteuning geboden om via multistakeholderprocessen misstanden rondom de kleinschalige mijnbouw in Oost-Congo te adresseren, en bijgedragen aan implementatie van het regionale certificeringsmechanisme van de *International Conference on the Great Lakes (ICGLR)* ter bevordering van de export van tin, tantaal, wolfraam en goud. Samen met de EU en Duitsland steunt Nederland capaciteitsopbouw van de ICGLR zelf om haar rol in de regio waar te kunnen maken.

Het bevorderen van een eerlijke transitie is een belangrijk thema voor het kabinet. Uw Kamer wordt apart geïnformeerd over het rapport van de Adviescommissie Internationale Vraagstukken[50] over eerlijke energietransitie en over de uitvoering van de motie Van der Graaf en Bouchallikh[51] over effecten van de transitie naar een circulaire economie op ontwikkelingslanden.

Zoals aangekondigd in de NGS wil Nederland zich strategischer opstellen ten aanzien van normalisatie en standaardisatie-activiteiten. De NEN heeft een opdracht gekregen om hier een werkgroep en Nederlandse inbreng voor te coördineren.

5. Kennisopbouw en monitoring

Inzicht in de leveringszekerheid van kritieke grondstoffen is een cruciale factor in het weerbaar maken van onze economie en (vitale) infrastructuur, daarom hebben we daar het afgelopen jaar flink in geïnvesteerd en blijven we dat doen. Meer inzicht biedt ons de mogelijkheid om risico's rondom leveringszekerheid van kritieke grondstoffen te mitigeren en de veerkracht van de toeleveringsketen te waarborgen. Verdere kennisopbouw en monitoring van de toeleveringsketen is dan ook van groot belang. De focus op grondstoffen is onderdeel van de bredere inspanning op kennisopbouw en monitoring op het gebied van strategische afhankelijkheden, vestigingsklimaat, concurrentievermogen en innovatiekracht.

Nationale lijst kritieke grondstoffen

De toeleveringsketen van een kritieke grondstof is per definitie een internationale waardeketen. Het is daarom belangrijk dat Nederland haar kennis en inzicht deelt binnen de EU conform de ambities en randvoorwaarden die de CRMA voorstelt. Nederland zal in dit kader monitoren op mogelijke verstoringen binnen de eigen toeleveringsketens. Daartoe stellen we een nationale lijst van kritieke- en strategische grondstoffen op, en daaraan gerelateerde componenten en finale producten, om zowel informatie aan te leveren als strategische projecten uit te voeren. Zo investeert Nederland in de eigen kennispositie.

Kennisopbouw gebeurt zowel binnen de overheid als binnen kennisinstellingen en het bedrijfsleven, bijvoorbeeld via de *Kennisagenda Strategische Autonomie van Grondstoffen*. Het is essentieel om bestaande kennis te bundelen met nieuw opgebouwde kennis en op die manier te benutten. Alleen zo kunnen we gezamenlijk inzichtelijk maken welke grondstoffen en daaraan gerelateerde componenten en eindproducten voor de Nederlandse economie en (vitale)

[50] Klimaatrechtvaardigheid als noodzaak | Publicatie | Adviesraad Internationale Vraagstukken
[51] Kamerstuk 36200-XII-102, motie van Van der Graaf en Bouchallikh over het in kaart brengen van de effecten op ontwikkelingslanden van de transitie naar een circulaire economie

Directoraat-generaal Bedrijfsleven & Innovatie
Directie Topsectoren en Industriebeleid

Ons kenmerk
DGBI-TOP / 43841053

infrastructuur het meest relevant zijn, en welke risico's op leveringszekerheid er spelen.

Grondstoffen observatorium
Het kabinet wil in 2024 een Nationaal Observatorium voor grondstoffen realiseren dat coördinerend, adviserend en monitorend werkt. Het bedrijfsleven, relevante maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en de overheid verzamelen via dit observatorium gezamenlijk kennis op het gebied van kritieke grondstoffen. Het doel van het observatorium is om dé organisatie te worden voor het verstrekken van informatie en het creëren van bewustzijn over beschikbaarheid en leveringszekerheid van kritieke grondstoffen aan bedrijven en beleidsmakers. Op deze manier kunnen zij beter inspelen op (nieuwe) risico's met betrekking tot de leveringszekerheid van kritieke grondstoffen voor Nederland en de EU. Het observatorium zal hiervoor afstemmen met instituties die zich bezighouden met grondstoffenstromen zoals bijvoorbeeld het Planbureau voor de Leefomgeving en het Centraal Bureau voor de Statistiek, ook in het kader van het Werkprogramma monitoring en sturing circulaire economie.

EZK heeft afgelopen augustus TNO/Geologische Dienst de opdracht gegeven om te inventariseren welke opties er zijn om een Nationaal Observatorium vorm te geven. Hierbij wordt ook gekeken hoe andere landen, zoals Duitsland (DERA), het Verenigd Koninkrijk (CMIC) en Frankrijk (OFREMI) dit doen. Ook heeft EZK in samenwerking met VNO-NCW en TNO op 12 mei en 25 oktober jl. stakeholdersessies georganiseerd om met het bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties te bespreken hoe het observatorium zou kunnen werken. Deze input is van groot belang om het observatorium zo goed mogelijk te laten functioneren. In 2024 blijven we in contact met deze organisaties en worden de stakeholdersessies vervolgd.

Het kabinet vindt het belangrijk dat publiek-private samenwerking binnen het Nationaal Observatorium wordt geborgd. Daarom wordt er een onafhankelijke kwartiermaker aangesteld wiens taak het is om door middel van gesprekken met relevante partners binnen de overheid, het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen tot een advies te komen over een publiek-private inrichting van het observatorium.

In de NGS wordt een Nederlands monitoringssysteem genoemd, inclusief een zogeheten kritikaliteitsanalyse: een methodiek ter bepaling van voor Nederland kritieke grondstoffen en daaraan gerelateerde componenten en eindproducten. Het Nationaal Observatorium gaat dit monitoringsysteem beheren. TNO onderzoekt wat nodig is om te komen tot zo'n monitoringssysteem.

Onderzoeksopdrachten
Het afgelopen jaar zijn in het kader van de NGS verschillende onderzoeksopdrachten uitgezet, en enkele opdrachten worden nog voorzien. Deze onderzoeken zijn essentieel voor een solide fundament voor actie onder de NGS. Deze onderzoeken leveren methodieken, kennis en data op. Hieronder vindt u voor de meest belangrijke onderzoeken een uitleg van de opzet. De meeste van deze onderzoeken lopen nog.

<u>De toeleveringsketens van vijf bedrijfstakken</u>
Het CBS heeft in opdracht van EZK een data-analyse uitgevoerd met als doel om voor vijf bedrijfstakken informatie samen te stellen over een vijftal

toeleveringsketens en concentraties van zeggenschap[52] daarbinnen.[53] Het gaat om de farmaceutische industrie, defensie, de energiesector, de halfgeleiderindustrie en de telecomsector.

Hierbij is gekeken in welke landen de verschillende grondstoffen, halffabricaten en eindproducten worden gewonnen dan wel geproduceerd. Voor het identificeren van mogelijke risicovolle afhankelijkheden is op basis van dit onderzoek vervolgens door de beleidsdepartementen gekeken naar het type product en de mate waarin het exporterende land volgens het Dreigingsbeeld Statelijke Actoren[54] een mogelijke dreiging vormt voor de economische veiligheid van Nederland. Hieruit komt naar voren dat er in de betreffende ketens potentieel aanzienlijke risicovolle afhankelijkheden van China zijn met betrekking tot Mangaan, Magnesium en magneten[55]. Mangaan, magnesium en de grondstoffen die nodig zijn voor het maken van magneten zijn in de Europese *Critical Raw Materials Act* ook geïdentificeerd als kritieke en/of strategische grondstoffen.

Om meer inzicht te krijgen in de ketens van kritieke en strategische grondstoffen zijn er meerdere onderzoeken uitgezet bij TNO:

<u>Analyseren ketenafhankelijkheden</u>
TNO heeft in oktober 2023 een onderzoek naar de methodologie voor het analyseren van strategische ketenafhankelijkheden gepubliceerd. Dat onderzoek is met uw Kamer gedeeld.[56] TNO levert in het eerste kwartaal van 2024 de eerste analyses die hiermee zijn uitgevoerd op. Deze worden na appreciatie door het kabinet zoals toegezegd met uw Kamer gedeeld.[57]

<u>Beoordelingskader doelen m.b.t. leveringszekerheid kritieke grondstoffen</u>
Doel van dit onderzoek door TNO is het ontwikkelen van een aanpak voor opstellen van indicatoren met betrekking tot leveringszekerheid van kritieke grondstoffen voor de Nederlandse economie. De formulering van een samenhangende set indicatoren rond leveringszekerheid van kritieke grondstoffen sluit aan bij het doelentraject binnen het NPCE.

<u>Strategische afhankelijkheden van kritieke grondstoffen en de rol van (Nederlandse) bedrijven</u>
De drie onderzoeksvragen van dit TNO-onderzoek zijn:

1. Welke kritieke grondstoffen hebben de meeste impact op de Nederlandse economie?
2. Welke sectoren en bedrijven zijn onderdeel van de waardeketens van deze grondstoffen, en waar zitten de knelpunten in de toeleveringsketen?
3. Wat zijn mogelijke strategische afhankelijkheden in deze waardeketens?

TNO heeft een eerste selectie gemaakt van kritieke en bewerkte grondstoffen waarvoor Nederland een relatief grote importeur en verwerker is. Het betreft Ferro-legeringen van Niobium, Vanadium en Wolfraam, Antimoon-verbindingen en Nikkel. Daarnaast wordt de selectie aangevuld met germanium, gallium en lithium mede naar aanleiding van eerdere Kamervragen en moties[58]. Na deze

[52] Bij zeggenschap ging het in dit onderzoek om de landen waar eigenaarschap van de productie ten behoeve van een onderdeel van de toeleveringsketen zich bevindt.
[53] De toeleveringsketens van vijf bedrijfstakken: welke landen van zeggenschap, welke producten, CBS, oktober 2023
[54] Kamerstukken 2022-2023, 2022D50339, Dreigingsbeeld Statelijke Actoren 2
[55] Magneten worden onder meer gebruikt voor generatoren, motoren en radar- en sonarsystemen.
[56] Kamerbrief 36 180-89 publicatie TNO rapport Strategische Afhankelijkheden
[57] Toezegging bij Nationale Grondstoffenstrategie: TZ202308-032
[58] Kamerstuk 32 852 – 259 Motie Thijssen en Kuiken om Nederlandse afhankelijkheid van China voor gallium en germanium versneld te verminderen

analyse wordt dit onderzoek voortgezet met een nieuwe set (bewerkte) grondstoffen of producten, waaronder natuurlijk grafiet, mangaan en magnesium. De keuze voor magnesium en mangaan is gebaseerd op het CBS-onderzoek 'De toeleveringsketens van vijf bedrijfstakken'.[59]

Studies defensie-industrie
Er worden twee studies uitgezet die de gevoeligheden van Defensie en de Nederlandse defensie-industrie in kaart brengen ten aanzien van schaarstes in de toeleveringsketens en de invloed van derde landen daarop. Op basis van beide studies ontwikkelt het kabinet een aantal mitigerende strategieën.

De eerste studie focust op een nader te specificeren defensiesysteem waarbij de gehele productieketen wordt onderzocht van grondstof, via raffinage, sub-component en productieprocessen en assemblage op onderwerpen als schaarstes en invloed van derde landen. Ook worden de schaarstes en invloed van derde landen onderzocht op de processen en materialen in het onderhoud en de toekomstige *upgrades*. De tweede studie betreft een analyse van de technologieën en industriële capaciteiten die in de Defensie Industrie Strategie worden benoemd waarbij een risicoanalyse van de genoemde onderwerpen wordt uitgevoerd met nadruk op de afhankelijkheden van derde landen.

Verrijkte Grondstoffenscanner
De Grondstoffenscanner[60] is gelanceerd in 2016 en sindsdien doorontwikkeld en uitgebreid. De *webtool* maakt risico's bij het gebruik van grondstoffen voor diverse productgroepen inzichtelijk voor bedrijven. Specifiek geeft de *tool* informatie over: leveringszekerheid en financiële risico's, nu en in de toekomst; sociale- en milieueffecten bij de winning; de mogelijkheid voor het beperken van gebruik van primaire grondstoffen; de mogelijkheid voor het toepassen van alternatieve grondstoffen; en over gebruik van gerecyclede grondstoffen.

Het kabinet zet, zoals aangekondigd in de NGS, in op het verrijken van de Grondstoffenscanner. In de tweede helft van 2023 is de Grondstoffenscanner verrijkt met ca. 200 landen-factsheets. De landen-factsheets bieden informatie over de export en import per productgroep per land. Ook is de *webtool* geactualiseerd met nieuwe data uit 2022.

In 2024 wordt de Grondstoffenscanner verrijkt met nieuwe informatie en data over de toeleveringszekerheid van kritieke grondstoffen voor specifieke productgroepen. De nieuwe informatie en data zijn afkomstig uit verschillende onderzoeken die zijn uitgezet bij o.a. TNO/Geologische Dienst.

Speciaal Vertegenwoordiger Grondstoffenstrategie
Momenteel werven wij de Speciaal Vertegenwoordiger Grondstoffenstrategie. Deze wordt aangesteld door de minister van EZK en inhoudelijk aangestuurd door de minister van EZK, de minister voor BHOS en de staatssecretaris van IenW. De minister van EZK is eindverantwoordelijke. De Speciaal Vertegenwoordiger krijgt de opdracht om de Nederlandse belangen te behartigen op het gebied van duurzame winning, raffinage en circulariteit van kritieke grondstoffen, en om internationale grondstofpartnerschappen en samenwerking met andere landen voor te bereiden. De vertegenwoordiger zal functioneren als boegbeeld van het kabinet richting het Nederlandse en Europese bedrijfsleven, industrieplatforms, kenniscentra en het maatschappelijk middenveld.

[59] De toeleveringsketens van vijf bedrijfstakken: welke landen van zeggenschap, welke producten, CBS, oktober 2023
[60] https://www.grondstoffenscanner.nl

Directoraat-generaal Bedrijfsleven & Innovatie
Directie Topsectoren en Industriebeleid

Ons kenmerk
DGBI-TOP / 43841053

Bijlage 1. Financieel instrumentarium onder handelingsperspectief 3. Diversificatie en 4. Verduurzaming internationale ketens

Nederlandse instrumenten en actoren

Zoals toegezegd in de nationale grondstoffenstrategie van 9 december 2022 heeft het kabinet in kaart gebracht welke mogelijkheden er zijn voor inzetten van het exportkredietinstrumentarium van ADSB en mogelijke andere financieringsinstrumenten; en heeft het kabinet onderzocht welke rol FMO en internationale financiële instellingen kunnen spelen in het verduurzamen van grondstofwinning in ontwikkelingslanden. Deze bijlage toont de bevindingen.

Exportkredietverzekering
In lijn met de toezegging die door de staatssecretaris Fiscaliteit en Belastingdienst is gedaan tijdens het Commissiedebat Beleidscoherentie voor Ontwikkeling, is onderzocht wat de mogelijkheden zijn om de exportkredietverzekering (ekv) in te zetten voor de NGS. Het onderzoek levert een aantal belangrijke inzichten op.

Allereerst geldt dat de ekv mogelijk interessant kan zijn voor het afdekken van betalingsrisico's gepaard gaande met de export, import en investeringen in kader van grondstoffen en halffabricaten. Voor Nederlandse bedrijven die willen bijdragen aan de winning, verwerking of distributie van grondstoffen zijn er nu al verschillende garantie- en verzekeringsinstrumenten beschikbaar zijn. Deze instrumenten worden door Atradius DSB actief aangeboden en zullen zo nodig verder verbeterd worden om in te spelen op actuele en toekomstige behoeften. Verder heeft een consultatie onder bedrijven vooralsnog beperkte respons opgeleverd op de vraag in hoeverre Nederlandse bedrijven gebaat zijn bij extra ekv-ondersteuning voor de toegang tot strategische grondstoffen. Tegelijkertijd kan het vanuit een nationaal strategisch belang wel wenselijk kan zijn om dergelijke ondersteuning te bieden, in het bijzonder als er anders sprake is van marktfalen of een ongelijkwaardig internationaal speelveld.

Onder andere Duitsland, Finland, Frankrijk, Italië en Zweden bieden een vorm van een *strategic projects guarantee* aan. Daarmee kunnen zij internationale betalingsrisico's afdekken als er sprake is van een nationaal strategisch belang, zelfs als er géén bedrijf uit eigen land direct bij betrokken is. De komende tijd verkent het kabinet – zoveel mogelijk aan de hand van concrete casussen die zich voordoen –in hoeverre het voor Nederland zinvol en haalbaar is het ekv-instrumentarium op deze manier in te zetten. Het verzekeren/garanderen van betalingsrisico's die verband houden met de ontwikkeling van een mijn of met de productie van waterstof in het buitenland indien er sprake is van meerjarige afnamecontracten kan hiervan een voorbeeld zijn. Daarbij gaat in het bijzonder aandacht uit naar de mate waarop MVO en compliance risico's gemitigeerd kunnen worden.

Invest International
Invest International ondersteunt de verantwoorde winning van grondstoffen in de transitie naar een koolstofarme economie. Daarbij ziet Invest International vooral kansen in de verantwoorde mijnbouw en het veiligstellen van kansen voor circulariteit van grondstoffen. Momenteel onderzoekt Invest International de inzetbaarheid van het gehele instrumentarium, waarbij met name gekeken wordt naar de mogelijkheden onder DRIVE en D2B. Het onderzoek zal een aantal concrete projecten proberen te identificeren in de verschillende segmenten van de waardeketen en de rol van het instrumentarium (consortiumvorming, projectontwikkeling, publieke infrastructuur etc.)

Invest-NL

Eén van de focusgebieden van Invest-NL is de Biobased & Circulaire Economie. Kritieke grondstoffen zijn hier onderdeel van. Invest-NL heeft aanvragen voor financiering van bedrijven die zich richten op (recycling van) zonnepanelen, batterijen en elektronica in behandeling. Ook bekijkt Invest-NL naar geavanceerde materiaaloplossingen vanuit het Deeptechfonds van EZK. Zo heeft Invest-NL geïnvesteerd in Fairphone. Fairphone richt zich op *fair electronics* en streeft transparantie van de kritieke grondstoffenketens na. Invest-NL investeerde ook in Hyett Solar en Exasun, bedrijven die zonnepanelen maken; in LeydenJar, dat batterijsystemen ontwikkelt; en in Delft IMP, dat nanocoatings voor batterijen ontwikkelt.

De Business Development afdeling van Invest-NL draagt a) bij aan Groeifondsvoorstellen die (mede) toezien op circulariteit van kritieke materialen, zoals Duurzame Materialen NL, en is b) de uitvoerder van de Groeifondstransactie voor de Circular Solar case voor bouw van een circulaire zonnepanelenfabriek (MCPV).

Momenteel zijn er nog onvoldoende business cases voor bedrijven actief in raffinage of grootschalige recycling van kritieke grondstoffen in Nederland. Met EZK voert Invest-NL gesprekken over hoe we bedrijven die kritieke grondstoffen raffineren in Nederland kunnen en willen opbouwen, en grondstoffenketens met de omringende landen willen organiseren. Uitgangspunt bij deze gesprekken is om een daadwerkelijk circulaire (metaal)industrie op te zetten.

RVO
RVO heeft van BZ de aanvullende opdracht ontvangen om de mogelijkheden voor ondersteuning in internationale marktbewerkingsactiviteiten van bedrijven vanuit door hen reeds uitgevoerde regelingen zoals CERF, ICEP en Partners-in-Business programma's verder te onderzoeken. Ook heeft RVO relevante partijen in Nederland en mogelijke internationale kansen met betrekking tot de waardeketens van kritieke grondstoffen verder in kaart gebracht, door verkennende gesprekken te voeren met bedrijven in de grondstoffen waardeketen. Hierin is o.a. onderzocht welke *unique selling points* deze bedrijven hebben, en of er interesse is om deel uit te maken van de mijnbouwketens in derde landen. Dit is uitgewerkt in een propositie om het postennetwerk te ondersteunen in het voeren van de dialoog met lokale overheden, zodat goed kan worden aangetoond waar Nederland waarde kan creëren in de keten, teneinde een samenwerking op te starten die voor beide landen betekenisvol is. Tot slot denkt RVO mee hoe invulling gegeven kan worden aan lange termijn-diversificatie; of de huidige regelingen de behoeften van bedrijven dekken of dat er noodzaak is voor een nieuwe regeling.

Nederlandse Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (FMO)
FMO zoekt actief naar samenwerking met de European Development Finance Institutions (EDFI) en de *International Financial Cooperation (IFC)* om de toeleveringsketens van grondstoffen die nodig zijn voor de energietransitie te verbeteren. Op dit moment is FMO is niet direct actief in grondstoffenketens, maar ondersteunt het wel de opbouw van hernieuwbare energiecapaciteit in haar doellanden.

Europese actoren
EIB Global
De Europese Investeringsbank (EIB) - incl. haar EU-externe tak EIB Global - richt zich op het financieren van de prioriteiten van de EU. Een van deze prioriteiten is volgens de EIB 'Sustainable Energy en Natural Resources', waaronder in theorie de grondstoffenketen ook valt. Mede door de IMVO-risico's is de EIB de afgelopen jaren in de praktijk echter nauwelijks actief geweest in de grondstoffenketen. De beperkte activiteiten waren vooral aan het einde van de keten (zoals recycling) en bijna exclusief binnen de EU.

De EIB is beleidsvolgend en wordt in de CRMA expliciet genoemd als mogelijke financieringsbron voor strategische kritieke grondstoffenprojecten. Daarom is de verwachting dat de toegenomen focus binnen de EU op (kritieke) grondstoffen ervoor zorgt dat de EIB meer activiteiten ontplooit in deze sector, ook buiten de EU. Mede op verzoek van Nederland werkt EIB Global de komende tijd concreet uit wat voor type activiteiten ontplooid worden en hoe de benodigde capaciteit hiervoor wordt opgebouwd. Gezien de strenge IMVO vereisten van de EIB en de huidige beperkte relevante expertise binnen EIB Global zal het enige tijd kunnen duren voor significante investeringen materialiseren.

Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD)
De EBRD publiceerde op 25 mei 2023 een nieuwe concept *Mining Sector Strategy 2024-2028*. Tijdens de besprekingen van de conceptstrategie benadrukte Nederland dat het belangrijk is dat de EBRD ESG-standaarden specificeert en in lijn brengt met OESO-richtlijnen, ILO-normen, internationale klimaatafspraken en het biodiversiteitsakkoord. De naleving van deze standaarden resulteert in een grotere beschikbaarheid van grondstoffen in het mandaatgebied van de EBRD. Nederland moedigt daarnaast ook de samenwerking tussen de EBRD en de *Climate Smart Mining Facility* van de Wereldbank en IFC aan.

De nadruk in de strategie wordt gelegd op: i) de overgang naar groene energie, ii) *environmental, social en governance* (ESG-criteria), iii) inclusiever beleid o.a. op het punt van gender. Ook worden de volgende doelstellingen benoemd:

- Selectieve ondersteuning private sector in operatielanden bij de exploratie en productie van metalen en mineralen die relevant zijn voor de energietransitie, digitale economie en economische ontwikkeling.
- Het koolstofvrij maken van mijnbouwactiviteiten door het bevorderen van schonere energiebronnen, innovatie, digitalisering en efficiënt gebruik van hulpbronnen.
- Ondersteuning van mijnbouwbedrijven op het gebied van goed bestuur in lijn met IMVO-standaarden en Parijs Akkoord.
- Ondersteuning van regeringen bij het verbeteren van regelgeving en het ondernemingsklimaat in de sector.

De EBRD is net als andere IFI’s terughoudend om grootschalig te investeren in grondstofprojecten omdat hier vaak reputatierisico’s aan verbonden zijn vanwege de kans op mensenrechtenschendingen, kinderarbeid en integriteitsrisico’s. De EBRD heeft in de periode 2018-2023 slechts 14 mijnbouwprojecten gefinancierd t.w.v. EUR 483 miljoen, waarvan 75% gerelateerd aan goud, zilver en koper.

European Fund for Sustainable Development + (EFSD+)
De Europese Commissie heeft van de lidstaten mandaat gekregen te onderzoeken of binnen het European Fund for Sustainable Development + (EFSD+) binnen de reeds goedgekeurde programma’s en/of met de resterende beschikbare garanties meer activiteiten ten aanzien van kritieke grondstoffen ontplooid kunnen worden. Er zijn vervolgstappen gepland om dit op technisch niveau verder uit te werken.

Omdat van de huidige EFSD+ uitvoerders alleen de EBRD significante ervaring heeft met (kritieke) grondstoffen, moeten de verwachtingen op korte termijn enigszins getemperd worden, Tegelijkertijd zou het verkrijgen van EFSD+ steun andere uitvoerders juist in staat kunnen stellen om de benodigde capaciteit en ervaring op te bouwen, maar dit zal tijd kosten.

Global Gateway
NL heeft gepleit voor opname van kritieke grondstoffen binnen de reikwijdte van Global Gateway en verschillende LS en de CIE hebben benadrukt dat Global

Directoraat-generaal Bedrijfsleven & Innovatie
Directie Topsectoren en Industriebeleid

Ons kenmerk
DGBI-TOP / 43841053

Gateway een rol moet spelen in het verduurzamen van de grondstoffenketen en de toegang van de EU tot kritieke grondstoffen. De Global Gateway strategie hoeft hiervoor niet aangepast te worden.

De hierboven genoemde EU-instrumenten zijn onderdeel van Global Gateway als parapluterm, wanneer het investeringen in connectiviteit betreft. De beoogde versterkte inzet van de EIB en EFSD+ ten aanzien van kritieke grondstoffen heeft daarmee direct een effect op de inzet van Global Gateway voor deze sector.

Binnen de grondstoffenpartnerschappen die de EU aangaat met derde landen kunnen afspraken worden gemaakt over samenwerking aan economische ontwikkeling, waar de Global Gateway-projecten vervolgens concreet aan kunnen bijdragen. Deze samenwerking met Europese partners zoekt Nederland ook in het aangaan van bilaterale grondstoffenpartnerschappen. Hiermee geeft het kabinet invulling aan de motie-Klink.[61]

Internationale financiële actoren

Wereldbank/IFC International Financial Cooperation
Nederland nam in 2023 deel aan de werkgroep die vormgaf aan het *Regulatory Indicators for Sustainable Energy (RISE)* initiatief van de G7 en de Wereldbank, gericht op lokale waardecreatie in de mid- en downstream grondstoffenketen in ontwikkelingslanden. Vanaf 2024 intensiveert Nederland haar samenwerking waarschijnlijk met de Wereldbank *Extractives Global Programmatic Support* waar ook het door Nederland gesteunde Climate Smart Mining (CSM) een onderdeel van is. CSM wordt in de nieuwe fase verbreed naar het opbouwen van verantwoorde mijnbouwcapaciteit voor mineralen voor de energietransitie waarbij ook emissiereductie centraal staat. RISE zal een nieuwe pilaar worden van EGPS.

Nederlandse rol binnen de regionale ontwikkelingsbanken
Nederland zet zich als aandeelhouder van IFC en EBRD in op het verduurzamen van de sector en roept op te specificeren hoe activiteiten in lijn worden gebracht met het Parijs Akkoord. De EBRD en IFC investeren in beperkte mate in mijnbouw en grondstoffen en werken direct met bedrijven middels investeringen of leningen aan vermogende bedrijven in deze sector. Er is dus geen sprake van openbare aanbestedingen, waardoor de mogelijkheid om Nederlandse ondernemers en kennisinstellingen hierbij te ondersteunen zeer beperkt is. Samen met Nederlandse bedrijven blijven we echter kijken naar mogelijkheden.

Regionale ontwikkelingsbanken
De Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank Groep (IDBG) is beperkt actief in de financiering van grondstoffen en is net als andere IFI's terughoudend om hier op grote schaal in te investeren. De invloed van Nederland binnen de instelling is zeer beperkt vanwege het lage stemaandeel. De Afrikaanse Ontwikkelingsbank (AfDB) is niet direct actief in de financiering van de winning of handel in grondstoffen/grondstofprojecten. De AfDB heeft wel een kenniscentrum dat zich volledig focust op grondstoffen en heeft een strategie ontwikkeld voor de AfDB voor de jaren 2023-2027 met een focus op lokale waarde toevoeging.

[61] Kamerstuk 29237 nr. 192